

**Új stratégiák a beruházásösztönzésben:
fókuszban a fenntartható FDI**

New Strategies in Investment Promotion:
Sustainable FDI in Focus

GORECZKY PÉTER

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszeri kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás Péter

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Goreczky Péter, 2021.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2021.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2021.18>

Összefoglalás: A Covid-19-járvány nyomán kialakuló válság felerősítette az igényt egyes országokban a fenntarthatóbb, válságállóbb FDI-állomány elérésére. A vállalatok közül előreláthatóan azok fognak erősebben kikerülni a válságból, amelyek egyszerre törekednek az értékteremtési folyamatokat átalakító digitális technológiák alkalmazására és a fenntarthatósági szempontok figyelembevételére. Az FDI-adatok azt mutatják, hogy iparági szinten is a fenntarthatóság és a digitális átalakulás metszéspontjában rejlő potenciál biztosítja a viszonylagos ellenállóképességet a válság hatásaival szemben. A kormányok elsődleges feladata a digitális versenyképesség erősítése, illetve a támogatási rendszer átalakítása a fenntarthatósági szempontoknak megfelelően. A nemzeti beruházásösztönzési ügynökségeknek pedig a jövőben az egyes projekteket a fenntarthatósági célok alapján is értékelniük kell. A fenntartható FDI a közvetlen külföldi tőkeberuházások állományának diverzifikációját is jelenti, amelyhez minden kockázata ellenére jelentős mértékben hozzájárulhat a „startupösztönzés” is.

Kulcsszavak: FDI, közvetlen külföldi tőkeberuházás, fenntarthatóság, beruházásösztönzés

Abstract: *In a number of countries the COVID-19 crisis has reinforced the need for creating a more sustainable and crisis-proof FDI stock. Most probably those companies will emerge stronger from the current crisis that focus on applying digital technologies that reshape their value creation and on sustainability aspects at the same time. FDI data show that the intersection of digital technologies and sustainability holds a potential that ensures resilience against the effects of the crisis also at the industry level. A key task for governments is to strengthen the digital competitiveness and to reshape the incentive system in line with sustainability requirements. In the future national investment promotion agencies will have to evaluate FDI projects also on the basis of sustainable development goals. Sustainable FDI also means the diversification of foreign direct investment stock to which start-up attraction can contribute a lot despite the associated risks.*

Keywords: FDI, foreign direct investment, sustainability, investment promotion

BEVEZETÉS

A 2020 tavaszán kitört Covid-19-világjárvány drasztikus hatással volt a közvetlen külföldi tőkeberuházások (*foreign direct investments – FDI*) globális áramlására. Az FDI-folyamatokat monitorozó [fDi Markets](#) adatbázis szerint 2020-ban [40%-kal kevesebb új közvetlen külföldi tőkebefektetési projektet jelentettek be világszerte](#), mint egy évvel korábban. Ez azt jelenti, hogy az új FDI globális szintje az adatbázis létrehozása, vagyis 2003 óta a legalacsonyabb szintre

süllyedt. A 2008–2009-es pénzügyi válság éveiben tapasztaltnál is nagyobb visszaesés ellenére számos szakember véli úgy, hogy a Covid–19-járvány következtében kialakult helyzet ugyanakkor lehetőséget kínál arra, hogy az egyes országok lépéseket tegyenek a fenntarthatóbb, válságállóbb FDI-állomány elérése felé.

A „*sustainable*” (vagyis fenntartható) FDI-nak nincs általánosan elfogadott meghatározása, a legegyszerűbben talán úgy lehet megközelíteni, hogy az olyan közvetlen külföldi tőkebefektetés tekinthető annak, amely hozzájárul egy adott ország fenntartható és hosszú távú gazdasági fejlődéséhez. Ez a definíció azonban nagyon tág értelmezést jelent bármilyen elemzés esetén. A fogalom egyáltalán nem új keletű, a Befektetésösztönzési Ügynökségek Világszövetsége (World Association of Investment Promotion Agencies - WAIPA) már 2010-ben [közzétett egy felmérésen alapuló tanulmányt](#) a fenntartható fejlődés befektetésösztönzési vonatkozásairól. Az anyag a fenntartható FDI négy dimenziójaként a gazdasági fejlődést, a környezeti fenntarthatóságot, a társadalmi fejlődést, illetve a „jó kormányzás” gyakorlatát emelte ki. A fentiekből látszik, hogy a fenntartható FDI fogalmát eddig alapvetően az országok szemszögéből vizsgálták. A Covid–19-járvány azonban új megvilágításba helyezte a kérdéskört azáltal, hogy a globális és regionális ellátási láncok megbénulásával hirtelen a figyelem középpontjába került, hogy mit jelent a fenntarthatóság és a válságokkal szembeni ellenállóképesség a vállalati termelés tekintetében. Az ellenállóbb, stabilabb (és ezáltal fenntarthatóbb) ellátási láncok iránt megszülető igény pedig különösen fókuszba helyezte a vállalatok jövőbeni működését és értékteremtését meghatározó beruházási helyszínek kiválasztását. Mindezekhez társul a gazdaság digitalizációjának folyamata, amely már a járvány kitörése előtt számos iparágban hatással volt az értékláncok átalakulására és ezzel összefüggésben a beruházási helyszínválasztásra. A két fejlemény indokolttá teszi a fenntartható FDI újfajta megközelítését, és annak végiggondolását, hogy mindez mit üzen a nemzeti beruházásösztönzési rendszerek számára.

Az elemzés arra a kérdésre keresi a választ, hogy a válság és a digitalizáció által meghatározott jelenlegi időszakban mit tehetnek az egyes országok a fenntarthatóbb FDI-állomány eléréseért.

FENNTARTHATÓSÁG ÉS DIGITALIZÁCIÓ: ÁTALAKULÓBAN A VÁLLALATI ÉRTÉKTEREMTÉS

Az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciájának (*United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD*) igazgatója, James Zhan szerint [öt mozgatórugója lesz a globális értékláncok átalakulásának](#). Az elemzés fókuszát tekintve az öt tényező közül kettőt érdemes kiemelni, ezek az új ipari forradalom (és ezen belül a gazdaság digitalizációja), illetve a fenntarthatóság követelménye. A válságállóbb és fenntarthatóbb FDI-állományra összpontosító beruházásösztönzés számára

elsődleges fontosságú, hogy mely cégek kerülnek ki legelőnyösebben a jelenlegi krízisből, és lesznek a jövő piacvezetői, amelyek befektetéseire hosszú távon is építeni lehet az adott ország gazdasági fejlődését. Az [Accenture globális tanácsadó vállalat elemzése szerint](#) azok a vállalatok fognak gyorsabban talpra állni és erősebben kikerülni a válságból, amelyek egyszerre törekednek az értékteremtési folyamatokat átalakító digitális technológiák alkalmazására és a fenntarthatósági szempontok figyelembevételére. E kettős átalakulásba belevágó vállalatok – amelyeket az idézett tanulmány találóan „*twin transformer*”-nek nevez – az Accenture kutatási eredményei szerint két és félszer nagyobb eséllyel lesznek majd piacvezetők, mint versenytársaik. A digitális technológiák és a fenntarthatóság metszéspontjában tehát hatalmas értéknövelési potenciál rejlik a vállalatok számára. A „*twin transformer*” cégek az Accenture kutatásai szerint valóban felelősséget vállalnak munkatársaik hosszú távú foglalkoztatására, és a Covid-19-járvánnyal megváltozott körülményeknek megfelelően képzik tovább őket. A fenntarthatóságra törekvéssel pedig a legkiválóbb szakembereket tudják magukhoz vonzani, akiket inspirál az ilyen irányú elkötelezettség.

Az IBM-Plant Location International (IBM-PLI) és az Oxford Economics több mint 500 vállalatvezető megkérdezésén alapuló [felmérése szerint](#) a digitális átalakulás leginkább a kutatás-fejlesztési és disztribúciós tevékenységet, illetve a vállalatközpontok működését fogja érinteni a következő három évben. A kutatás eredményei alapján ugyanebben a három szegmensben tervezik a vállalatok a legtöbb új beruházási projektet, ami arra enged következtetni, hogy a vállalatok helyszínválasztásai összefüggenek a digitális átalakulásért tett erőfeszítéseikkel. A beruházásösztönzés szereplői számára tehát fontos jelzés, hogy a vállalatok jelentős részben telephelyválasztási stratégiájuk újragondolásával igyekeznek integrálódni a digitális gazdaságba és elmozdulni a fenntarthatóbb értékteremtés irányába.

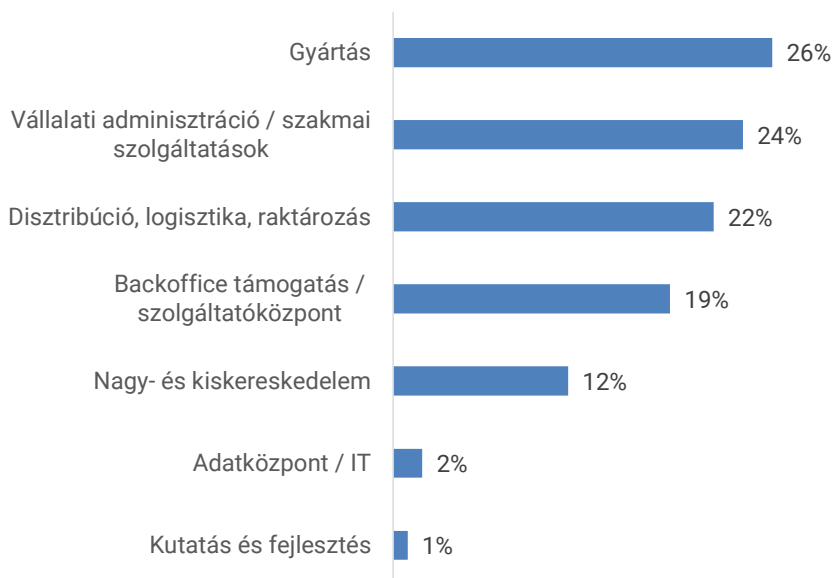
A vállalatok várhatóan egyre inkább arra fognak törekedni, hogy telephelyeik földrajzi elhelyezkedése egyensúlyt biztosítson az ellenállóképesség és a hatékonyság között. A költség minden bizonnyal továbbra is fontos tényező marad, ám a kulcsfontosságú működési folyamatok esetében a vállalatok előreláthatólag kevesebb kompromisszumra lesznek hajlandók a minőség terén. Ennek megfelelően felértékelődnek azok a beruházási helyszínek, amelyek a digitális átalakulás és a fenntarthatóság metszéspontjában megfelelő környezetet tudnak biztosítani a „*twin transformer*” cégeknek.

A járvány 2020 tavaszi kitörése óta ismét bebizonyosodott, hogy egyes iparágak viszonylag ellenállóak az értékláncok váratlan zavaraiival szemben. A járványhelyzet érthető módon előtérbe helyezte az élettudományi szektort, ám vannak más iparági szegmensek is, amelyekben nem érződött az általános FDI-csökkenés. Szintén a már említett [IBM-PLI – Oxford Economics felmérés](#) mutatott rá, hogy adatközpont- és IT-típusú, illetve K+F-hez köthető FDI-projektek a megkérdezett vállalatok szinte egyáltalán nem töröltek vagy halasztottak el a járvány miatt (1. ábra).

1. ábra

Az IBM-PLI felmérése szerint a Covid-19-járvány miatt törölt vagy elhalasztott FDI-projektek megoszlása típusonként

A válság idején is töretlenül fejlődő és az FDI-projekteket szállító iparágak sorát még lehetne folytatni olyan szektorokkal, mint a [megújuló energia](#), az [agritech](#), a [cleantech](#) vagy az [elektromobilitás](#). A közös bennük, hogy mindegyik iparág vagy technológiai szegmens egyaránt szorosan kapcsolódik a környezeti értelemben vett fenntarthatósághoz, illetve a digitális átalakuláshoz. Úgy tűnik, nem csupán vállalati, hanem ágazati szinten is a fenntarthatóság és a digitális átalakulás metszéspontjában rejlő potenciál biztosítja a viszonylagos ellenállóképességet a válság hatásaival szemben, ami megmutatkozik az FDI-projektek terén is.

Egyre több jel mutat arra, hogy a válság nyomán [a fejlett piacok vonzereje ismét felértékelődött](#) az FDI-projektek helyszínválasztásakor. A Milken Institute évente rangsorolja az országokat az alapján, mennyire vonzó helyszínek az FDI-projektek esetében. A [2021-es lista](#) első harminc helyét fejlett országok szerezték meg, ami jól mutatja, hogy a kiszámítható befektetési környezet vonzereje nem kopik meg. Közvetve ez azt is jelenti, hogy a fenntartható FDI-projektek elnyerése nem elsősorban az állami támogatások bőségén múlik.

ÚJ VÁLASZOK KERESÉSE A BERUHÁZÁSÖSZTÖNZÉSSEN

A nemzeti beruházásösztönzés szereplői számára a fentiek alapján adódik a kérdés, hogyan nyerjenek el olyan projekteket, amelyek a járvány nyomán megváltozott körülmények között is fenntarthatónak

tekinthetők. Érdemes tehát végiggondolni, hogy milyen a „*twin transformer*” cégek számára vonzó beruházási környezet, és mit tehetnek a siker érdekében az egyes kormányok.

A digitális átalakulást és a fenntarthatóságot támogató kormányzati megközelítés kiegészíti egymást. Míg a digitális FDI-t érintő politika és intézkedések elsősorban szektorspecifikusak, addig a fenntartható FDI-t támogató szabályozás inkább horizontális jellegű. A szabályozás szintjén a kormányok elsődleges feladata a digitális versenyképesség erősítése megfelelő infrastruktúra, digitálisan képzett munkaerő és „tech” cégeket ösztönző dinamikus környezet biztosítása révén. Másrészt az egyes kormányoknak összhangba kell hozniuk a beruházásösztönzési célokat a fenntartható fejlődés kapcsán megfogalmazott prioritásokkal. Ez azt is jelenti, hogy előnyben kell részesíteni a fenntarthatóság szempontjából kulcsfontosságú szektorokat. Szintén a kormányzatok feladata motiválni a nemzeti beruházásösztönzési ügynökségeket abban, hogy az egyes projekteket a fenntarthatóság szempontjából is értékeljék, illetve kialakítani az állami támogatások olyan struktúráját, amely a fenntartható FDI-t részesíti előnyben. A [G20-as országok számára megfogalmazott ajánlás](#) szerint az ügynökségeknek érdemes létrehozni az „Elismert Fenntartható Beruházás” kategóriát, amelynek révén külön kedvezményeket, extra szolgáltatásokat nyújthatnak az érintett vállalat számára, vagy bizonyos támogatások feltételül szabhatják a fenntarthatósági kritériumok teljesítését. Mindez összhangban lenne a befektetésösztönzési szakemberek által egyre többet hangsúlyozott igénnyel, miszerint a készpénztámogatásokat és egyéb ösztönzőket „okosabbá” kell tenni a jövőben.

A gazdasági szempontból fenntartható FDI fogalmába az is bele tartozik, hogy a beruházó külföldi cég és a hazai vállalatok között létrejönnek-e azok a kapcsolódási pontok, amelyek a projekt pozitív hatását elmélyítik, és kiterjesztik a gazdaság egyéb szereplőire. A nemzeti befektetésösztönzési politikának és a jogszabályi környezetnek támogatnia kell ezt a folyamatot, akárcsak a digitalizációhoz hagyományosan nem köthető gazdasági tevékenységek átalakítását is az új korszakra. A digitalizáció és a fenntarthatóság által vezérelt átalakulást kihasználni akaró befektetésösztönzés feladata az is, hogy új lehetőségeket, szegmenseket azonosítson a hagyományosan priorizált iparágakban. Emellett fontos feltérképezni azokat az új célpontiparágakat is, amelyek kiemelkedő növekedési potenciállal rendelkeznek. Itt érdemes visszautalni a fent említett szektorokra és új technológiai szegmensekre, amelyek a Covid-válság ellenére is szállították az FDI-projekteket. A feltörekvő iparágak cégeinek és a „*twin transformer*” vállalatoknak elsősorban olyan környezetre van szükségük, amely támogatja őket az átalakulási folyamatban. Ide tartozik a járvány következtében sok esetben a virtuális térbe átkerülő értékteremtést és az otthoni munkavégzést elősegítő digitális infrastruktúra biztosítása is. A támogató környezet kialakításához mérlegelni szükséges, hogy a fenti folyamatok eredményeként milyen új képességekre van igény az átalakuláson keresztülmenő és új prioritásokat szem előtt tartó cégek részéről.

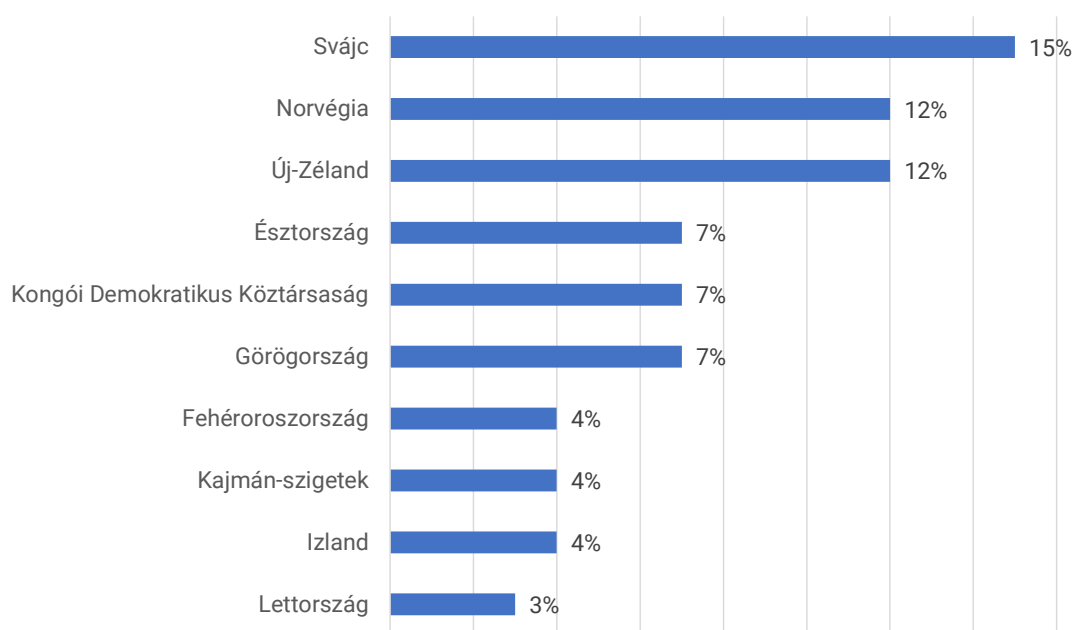

A fenntartható beruházások számára vonzó környezet kialakítását szolgálja az egyre nagyobb figyelmet kapó [öko-ipari park koncepció](#) is. A különleges gazdasági övezetek új fajtája tudatosan célozza meg a Fenntartható Fejlődési Célokkal (*Sustainable Development Goals - SDG*) harmonizáló beruházások elnyerését, és támogatja azok tovagyűrűző hatását (*spillover*) a regionális fejlődés érdekében. Az öko-ipari parkok részben az Ipar 4.0-hoz köthető, vagyis a jövő technológiáit alkalmazó gyártási tevékenységek kiszolgálását célozzák, illetve azokat a vállalkozásokat, amelyek magasabbra helyezik a mércét a környezeti hatás, a gazdasági eredmény és a társadalmi felelősségvállalás terén.

A fenntartható FDI elérésére tett erőfeszítések során fontos szempont a közvetlen külföldi tőkeberuházások állományának diverzifikációja is. Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményének titkársága (*UNFCCC Secretariat*) már [évekkel ezelőtt úgy fogalmazott](#), hogy a sebezhető termékportfólió, piacok és munkahelyek helyett olyan jövedelemforrásokra van szükség, amelyek ellenállóbbak a klímaváltozás kihívásaival szemben. Az ENSZ szervezete elsősorban az éghajlatváltozás szempontjából fogalmazta meg az igényt, ám a Covid-válság tapasztalatai alapján hozzá lehet tenni, hogy olyan termelésre és munkahelyekre van szükség, amelyek a globális gazdaság turbulenciáival szemben is ellenállóbbak. Ebben pedig nagy szerepe van a beáramló FDI összetételének. Ezt felismerve több európai ország is módosította befektetésösztönzési céljait, aminek eredményessége a jelenlegi válság idején is megmutatkozott abban, hogy a globális csökkenés ellenére több FDI-projektet nyertek el 2020-ban, mint egy évvel korábban. A 2. ábra az FDI tekintetében a válsággal szemben leginkább ellenálló országok listáját mutatja.

2. ábra

Az elnyert FDI-projektek számának változása 2020-ban az előző évhez képest

Érdeemes szót ejteni a három európai éllovas FDI-startégiájáról. Svájc 2018-ban újragondolta befektetésösztönzési stratégiáját, és a földrajzi alapú fókusz helyett technológiai fókuszra állt át. Ennek keretében öt technológiai területen igyekszik különösen jól pozicionálni magát az ország: fejlett gyártás, mesterséges intelligencia, blokklánc, személyre szabott egészség és robotika. 2020-ban az FDI-projektek 70%-a ezekből a technológiafókuszú iparágakból érkezett az országba. [A svájci nemzeti befektetésösztönzés vezetője szerint](#) az elmúlt évtizedekben elsősorban adózási alapon versengtek egymással az országok az FDI-projektekért, napjainkban azonban már tehetség- és technológiaalapú verseny zajlik. Ehhez hozzá lehet tenni, hogy legalábbis az FDI-projektek krémjéért, amelyek az eddigiekben leírtak alapján fenntarthatónak minősülnek. Érthető módon Svájc továbbra is az öt kiemelt technológiaterületre fog fókuszálni a következő években. Norvégia szintén már a járvány előtt egyre inkább a „zöld” és a digitális szektorokra helyezte a fókuszot, melynek köszönhetően [2020-ban rekord számú FDI-projektet nyert el](#). A válság a stratégiaváltás folyamatát csak felgyorsította. Mivel az ország gazdasága nagy mértékben támaszkodik a kőolaj-kitermelésre, az olyan szektorok felé történő elmozdulás, mint a megújuló energia, az elektromobilitás és az adatközpontok a diverzifikáció révén is hozzájárul a fenntarthatóbb FDI-állomány kialakításához. Észtország a kutatás-fejlesztésre, az „*after care*”-tevékenységre (a már letelepedett beruházóknak nyújtott szolgáltatások) és a kockázati tőke vonzására helyezi a befektetésösztönzésben a hangsúlyt. Az ország digitálisan képzett lakosságának, a proaktív IT-szektorának és a támogató kormányzati szabályozásnak köszönhetően Észtországban a [legmaga-sabb az egy főre vetített unikornis cégek száma a világon](#) (a legalább egymilliárd dollár értékűre becsült startupok elnevezése).

Általánosságban is elmondható, hogy a startup-ökoszisztéma jelenléte erősítheti a gazdasági diverzifikációt, és elősegítheti a fenntarthatóbb FDI-állomány kialakulását. A befektetésösztönzési ügynökségek munkájának eredményességét hagyományosan a teremtett munkahelyek számában, illetve a beruházási volumenben mérik. Egy startupbefektetés egyik kategóriában sem lehet komoly vetélytársa egy gyártó projektnek, ugyanakkor a tudásmegosztás és tehetségvonzás terén olyan új lehetőségeket teremt, amelyre a válságban megroppant hagyományos iparágak jelenleg nem képesek. Ezen kívül egy startup letelepítése révén a jövő nagyvállalatainak a jelenlétét lehet biztosítani egy adott helyszínen. Ahogyan az [FDI-Center találóan megfogalmazta](#): „ha nem tudod rávenni a Google-t, hogy települjön az országodba, akkor győzd meg a jövő Google-jét, hogy nálad nyissa meg az első nemzetközi irodáját”. Ha ezek a cégek bővülésnek indulnak, akkor a beruházási helyszín is egyre többet profitál a jelenlétükből.

Innovatív kisvállalkozásokra fókuszálni természetesen nem kockázatmentes stratégia. Ennek ellenére az 500 Startups globális kockázati tőke-befektető cég [egyik vezetője szerint](#) egyre több olyan város és ország keresi meg őket startup-ökoszisztéma kialakítása kapcsán, amelyek erősek a hagyományos gyártó iparágakban, ám keresik a diverzifikációt, és azon keresztül a fenntarthatóság

új útjait. Ennek jeleként világszerte egyre több, befektetésösztönzésért felelős helyi szervezet kezd el startupcégek segítségével is foglalkozni. És mivel a high-tech startupok mindenképp előtérbe kerülnek, ezért számos, elősorban városi szintű befektetésösztönzési ügynökség foglalkozik már az- zal is, hogyan tudja odavonzani a legjobb szakembereket. A tendencia tehát az, hogy a hagyományos FDI-projektek mellett [az ügynökségek stratégiájá- nak részévé válik a „startupösztönzés”](#) is. Ehhez még inkább el kell mélyí- teniük kapcsolataikat a helyi egyetemekkel, képzési központokkal, kockázati tőkealapokkal és a startupokkal együttműködést kereső nagyvállalati part- nerekkel. A helyi ökoszisztémába illeszkedő és a befektetésösztönzési prio- ritásokkal összhangban levő startupok kiválasztásában pedig sokat segíthet azoknak a bejelentéseknek a nyomon követése, amelyek arról szólnak, hogy egyes startupok mekkora összegű tőkeinjekciót kaptak kifejezetten terjeszke- désre, vagy új iroda nyitására.

KONKLÚZIÓK

Az elmúlt évtizedekben az exportorientált termelőberuházások álltak a legtöbb fejlődő ország befektetésösztönzési stratégiájának fókuszá- ban. Az alacsony munkaerő- és gyártási költségek továbbra is fontos szem- pontok maradnak, ám az ilyen jellegű beruházások részaránya a jelenlegi válság hatására várhatóan csökkeni fog. Az ellátási láncok sebezhetősége miatt felérté- kelődött a hazai és regionális piaci kereslet, a növekedés új mozgatórugói pedig a jelek szerint a digitális technológiák és a fenntartható fejlődés terén keresen- dők. A nemzeti beruházásösztönzést e két fókusz alapján újrarendező országok 2020-ban a válság ellenére is növelni tudták az elnyert FDI-projektek számát.

A befektetésösztönzési ügynökségeknek nem lesz könnyű meggyőzni a dön- téshozókat arról, hogy érdemes olyan cégekre is összpontosítani, amelyek kez- detben csak néhány főnek adnak munkát. Ráadásul a „startupösztönzés” ese- tében nagy a kudarc esélye is, hiszen ezeknek a cégeknek jelentős része nem tud sikeresen rálépni a növekedés útjára. Ezért a startupokkal kapcsolatban az ügynökségek eredményességét olyan teljesítményindikátorok mentén célszerű mérni, amelyek nem az új munkahelyek számát veszik alapul, és tükrözik az em- lített kockázatokat.

Az elemzés megállapításai alapján egyértelmű, hogy a fenntartható FDI szá- mára egy adott helyszínt nem elsősorban a készpénztámogatások és adóked- vezmények tesznek vonzóvá. Bár a digitális technológiákat és a fenntartha- tóságot fókuszba helyező gazdaságok méret és specializáció szempontjából különböznek, mégis a sikerük receptje nagyon hasonló, és ezen a jelenlegi vál- ság sem változtatott: a tehetségek és IT-szakemberek utánpótlása, egyetemi kutatás magas színvonala, élénk vállalati ökoszisztéma, digitális infrastruktúra, finanszírozási lehetőségek és kedvező szabályozási környezet.

Magyarország esetében alapvető kérdés, hogy meghaladható-e a „német gazdasághoz és a nyugati piacokhoz közel fekvő, munkaerőköltség szempontjából versenyképes gyártási helyszín” modellje, aminek hazánk beruházásvonzó képességét elsősorban köszönheti. Ezeknek az előnyöknek a kombinációja valószínűleg mindig hozni fog új FDI-projekteket, a kérdés azonban az, hogy mennyit és a fenntarthatóság szempontjából milyen kategóriájúakat. A válság hatására egyértelműen kisebb lett a torta, és az egyes szeletekért nagyobb verseny zajlik, mint valaha. A munkahelyekre gyakorolt negatív hatásai ellenére a Covid-19-járvány nem írta át azt a célt, hogy Magyarország feljebb lépjen a globális és regionális értékláncokban, gyártási központ mellett K+F-helyszínné is váljon, és egy fenntarthatóbb FDI-állomány felé mozduljon el. Ennek eléréséhez azonban minden korábbinál nagyobb szükség van arra, hogy az állami beruházásösztönzés szereplői tisztában legyenek vele, mit tud felkínálni hazánk az átalakulásba a digitalizáció és a fenntarthatóság mentén belevágó vállalatok számára. Ugyanakkor legalább ilyen fontos átlátniuk azt is, hogy egy adott FDI-projekt valójában milyen értéket hoz az országnak.

Ahogy [a World Economic Forum egyik munkatársa fogalmazott](#): „A mostani helyzet egy lehetőség a rendszer átalakítására. A futószalagot és a csavarokat is akkor cseréljük ki, amikor a gyártósor leállt. Ha már újraindult, akkor sokkal nehezebb.”